

Høringsnotat

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Bakgrunn	1
3. Forslag til ny § 3-1. Når det stilles krav til måleredskaper og måling	2
4. Hjemmel til å stille krav til vann- og varmemålere under bruk.....	6
5. Krav om internkontroll for servicefirma	10
6. Justering av gebyr for tilsyn med tungvekter	12
7. Diverse endringer, generell opprydning	14

1. Innledning

Nærings- og fiskeridepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift 20. desember 2007 nr. 1723 om målenheter og måling (måleforskriften).

I forskriftsutkastet foreslås følgende:

1. Endre ordlyden i forskrift om målenheter § 3-1 for å rydde opp i bestemmelsens struktur, og bringe ordlyd i samsvar med praksis i andre EØS-land.
2. Gi Justervesenet hjemmel til å innføre krav til vann- og varmemålere under bruk.
3. Innføre krav til internkontroll for servicefirma og innføre gebyr for slikt tilsyn.
4. Justering av gebyr for tungvekter.
5. Foreta mindre rettelsener i forskriften.

Høringsnotatet er utarbeidet av Justervesenet og Nærings- og fiskeridepartementet i fellesskap.

Det har vært vurdert om de foreslåtte forskriftsendringene skal sendes på høring i EØS, jf. lov om europeisk meldeplikt for tekniske regler m.m. (EØS-høringsloven). Nærings- og fiskeridepartementet har kommet frem til at slik høring ikke er påkrevet, fordi forskriftsendringene gjennomfører eller tydeliggjør allerede eksisterende forpliktelser i EØS-rettsakter jf. EØS-høringsloven § 2 første ledd bokstav a).

2. Bakgrunn

Lov om målenheter, måling og normaltids (måleloven) har til formål *"å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt samt å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser."* I tillegg skal loven *"bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige ut fra formålet om effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser"*.

Forskrift om målenheter og måling (måleforskriften) stiller generelle krav til alle måleredskapene som det stilles krav til i medhold av måleloven, og aktørene som selger og bruker disse måleredskapene. Det er også gitt instrumentspesifikke forskrifter, som stiller instrumentspesifikke krav til de enkelte måleredskapene. Dette omtales i det videre som det måletekniske regelverket.

Det måletekniske regelverket skiller mellom kravene ved salg av måleredskap (krav ved salg), og under bruk av måleredskap (krav under bruk). Krav ved salg innebærer at det stilles krav til måleredskapets egenskaper når det selges. Dette innebærer i praksis at måleredskapet skal ha en samsvarsvurdering som fastslår at måleredskapet oppfyller fastsatte krav (beslutning om samsvar). En slik samsvarsvurdering skal være gjennomført og dokumentert før måleredskapet tilbys for salg, med mindre annet er bestemt av Justervesenet.

Krav ved salg er rettet mot den som produserer måleredskapet, og andre som omsetter måleredskapet (økonomiske aktører), i praksis produsentens autoriserte representant(er), importører og distributører.

Kravene ved salg er basert på reglene i måleinstrumentdirektivet (MID)¹ og direktivet om ikke-automatiske vekter (NAWID)².³ Direktivene fastsetter både de tekniske kravene til måleredskaper, krav til de økonomiske aktørene og hvordan samsvarsvurderingen skal gjennomføres. Samsvarsvurderingen som gjøres basert på EU-direktivene, er i forskriften omtalt som "samsvarsvurdering etter EØS-avtalen".

Det norske måletekniske regelverket stiller også krav ved salg til måleredskaper som ikke omfattes av harmoniserte krav i direktiver. Dette omtales i forskriften som "nasjonal samsvarsvurdering".

Kravene under bruk er nasjonale krav og fremgår av de instrumentspesifikke forskriftene.

3. Forslag til ny § 3-1. Når det stilles krav til måleredskaper og måling

3.1. Gjeldende rett

Forskrift om målenheter og måling § 3-1 regulerer hvilke måleredskaper som det stilles krav til ved salg. § 3-4 regulerer hvilke måleredskaper det stilles krav til når disse brukes til økonomiske oppgjør, og § 3-5 regulerer hvilke måleredskap det stilles krav til under bruk ved andre bruksformål. Det er fastsatt krav til ulike typer måleredskaper.

¹ Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2014/32/EU av 26. februar 2014 om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om tilgjengeliggjøring på markedet av måleinstrumenter.

² Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2014/31/EU av 26. februar 2014 om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om tilgjengeliggjøring på markedet av ikke-automatiske vekter.

³ I tillegg stilles det krav til måleflasker i direktiv 1975/107/EEC of 19 December 1974 on the approximation of the laws of the Member States relating to bottles used as measuring containers og direktiv 2009/34/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 relating to common provisions for both measuring instruments and methods of metrological control (Recast).

For de fleste måleredskapene viser § 3-1 til at disse er underlagt krav "...når de selges eller tilbys for salg", uavhengig av hva de skal brukes til. I henhold til ordlyden innebærer det at måleredskapene alltid må være samsvarsvurdert når de selges eller tilbys ved salg.

For de fleste måleredskaper som det stilles krav til ved salg i regelverket, stilles det også krav under bruk.

Bakgrunnen for utformingen av § 3-1 og oppsplittingen i §§ 3-1 og 3-4 for angivelse av hvor det gjelder krav ved salg og under bruk, er tolkningen av måleinstrumentdirektivet da direktivet trådte i kraft Norge, 30. oktober 2006.

3.2. Erfaringer med regelverket

Ordlyden i § 3-1 har vist seg å være problematisk fordi den ikke er i tråd med tolkningen av måleinstrumentdirektivet i andre europeiske land. Øvrige EØS-land tolker måleinstrumentdirektivet slik at det skal stilles krav ved salg *bare* når det stilles krav under bruk. Oppsplittingen i to bestemmelser over hvilke måleredskaper det stilles krav til ved salg og under bruk, samt delvis overlappende ordlyd mellom disse to bestemmelsene, gjør regelverket uoversiktlig. Dette gjør det vanskelig for økonomiske aktører og brukere å få oversikt over når et måleredskap må være samsvarsvurdert og er underlagt krav under bruk.

3.3. Forslag om å tydeliggjøre ordlyden i § 3-1

Det er behov for å utforme krav ved salg i § 3-1 på en måte som reflekterer en harmonisert tolkning av måleinstrumentdirektivet i EØS, og gir grunnlag for en tydelig praksis ved håndhevelse av regelverket. Videre er det for enkelte av måleredskapene behov for å tydeliggjøre mer presist hvilke måleredskaper som omfattes og når kravene skal gjelde. Siden hovedregelen er at det gjelder krav både ved salg og under bruk, er det videre behov for å fastsette krav ved salg og under bruk i samme bestemmelse, slik at det blir lettere få oversikt over hvor krav gjelder.

I § 3-1 første ledd foreslås det følgende endringer for å tydeliggjøre ordlyden:

- I stedet for "automatiske vekter" foreslås det å konkretisere nøyaktig hvilke automatiske vekter som er omfattet: automatiske diskontinuerlige summeringsvekker, automatiske gravimetrisk fyllmaskiner, automatiske jernbanevekker, instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekker), transportbåndvekker og automatiske instrumenter for veiing av kjøretøy i bevegelse og måling av aksellast.
- I stedet for "varmemålere" foreslås begrepet "varmeenergimålere".

I § 3-1 første ledd foreslås det også følgende endringer som skal gjøre at forskriftsteksten er i samsvar med dagens praksis:

- I stedet for "avgassmålere" foreslås det å konkretisere til "avgassmålere som brukes til inspeksjon og fagmessig vedlikehold av motorvogner i bruk".
- For varmeenergimålere, elektrisitetmålere og vannmålere foreslås å presisere at kravene gjelder når målerne brukes i lokaler "til opphold, næringsvirksomhet og lett industri".

I § 3-1 andre ledd presiseres det at det stilles krav til måletanker under visse bruksforhold, i tråd med gjeldende forskrift om krav til kalibrering av måletanker som brukes ved beregning av økonomisk oppgjør (måletankforskriften). Det stilles altså ikke krav ved salg.

Bestemmelsen tas med for å skape en fullstendig oversikt over måleredskaper og målinger der det stilles krav.

I § 3-1 tredje og fjerde ledd presiseres de økonomiske aktørenes og brukernes ansvar. Dette for å tydeliggjøre hvem som har ansvar og når ansvaret inntreffer. Dette innebærer ingen reell endring.

I § 3-1 femte ledd er bruksområdet for ikke-automatiske vekter samlet i en bestemmelse. Dette innebærer ingen reell endring.

For øvrig er bestemmelsen videreføring av gjeldende rett.

Forslag til ny § 3-1:

§ 3-1. Når det stilles krav til måleredskaper

Det stilles krav ved salg og under bruk til følgende måleredskaper når de gjøres tilgjengelig på markedet, og er underlagt krav under bruk i fjerde eller femte ledd, eller i andre regelverk:

- a) automatiske diskontinuerlige summeringsvekker*
- b) automatiske gravimetrisk fyllemaskiner*
- c) automatiske instrumenter for veiing av kjøretøy i bevegelse og måling av aksellast*
- d) automatiske jernbanevekker*
- e) avgassmålere som brukes til inspeksjon og fagmessig vedlikehold av motorvogner i bruk*
- f) elektrisitetmålere som måler aktiv energi eller en kombinasjon av aktiv og reaktiv energi som brukes i lokaler til opphold, næringsvirksomhet og lett industri*
- g) flasker brukt som målebeholdere*
- h) flerdimensjonsmålere*
- i) ikke-automatiske vekter*
- j) instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekt)*
- k) lengdemål som måler nivået i tanker*
- l) lengdemålingsinstrumenter*
- m) materielle lengdemål*
- n) målesystem for kontinuerlig og dynamisk måling av andre væsker enn vann*
- o) taksametre*
- p) transportbåndvekker*
- q) vannmålere som brukes i lokaler til opphold, næringsvirksomhet og lett industri*
- r) varmeenergimålere som brukes i lokaler til opphold, næringsvirksomhet og lett industri*

Det stilles krav under bruk til måletanker som brukes til å angi volum enten ved hjelp av fast merke, ved peiling eller på annen måte når måleresultatet brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør.

De økonomiske aktørene skal sørge for at kravene ved salg fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normalt er tilfredsstillt når måleredskapene angitt i

første ledd første gang gjøres tilgjengelig på markedet eller gjøres tilgjengelig på markedet.

Brukeren skal sørge for at kravene under bruk fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normalt er tilfredsstilt for måleredskapene angitt i første ledd unntatt avgassmålere, når måleresultatet brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør. Et måleredskap brukes til økonomisk oppgjør når resultatet av en måling danner grunnlaget for beregning av den pengeverdien (prisen) som skal betales eller gjøres opp på annen måte, herunder beregning av verdier ved handelstransaksjoner og direkte salg til publikum, fastsettelse av innholdet i ferdigpakkede varer, avgift, toll, skatt, premie, bonus, akkord, bøter, vederlag, godtgjørelse, erstatning eller betaling av lignende art.

Brukeren skal sørge for at kravene under bruk fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normalt er tilfredsstilt for ikke-automatiske vekter som brukes til å

- a) bestemme massen med sikte på anvendelsen av en lov eller forskrift*
- b) bestemme massen ved beregning av tariff*
- c) bestemme massen for bruk i en sakkyndig uttalelse i forbindelse med rettssaker*
- d) bestemme massen i medisinsk praksis ved veiing av pasienter med sikte på overvåking, diagnostisering og medisinsk behandling*
- e) bestemme massen ved å fremstille reseptbelagte legemidler i apotek*
- f) bestemme massen ved analyser utført i medisinske og farmasøytiske laboratorier*
- g) fastsette pris etter masse ved direkte salg til publikum og ved produksjon av ferdigpakninger*

Hvis de ikke-automatiske vektene angitt i femte ledd er utstyrt med eller knyttet til innretninger som ikke benyttes til slike formål som nevnt i femte ledd, gjelder ikke kravene i forskriften her for disse innretningene.

3.4. Oversikt over øvrige endringer i kapittel 3 og 4.

Som følge av endringen i § 3-1 blir det også foreslått en del forskriftstekniske endringer i kapittel 3 og 4. Endringene går i hovedsak ut på at bestemmelsene får nytt paragrafnummer, enkelte mindre justeringer av ordlyd og noe oppheves. Felles for endringene er at det ikke medfører nye krav eller forpliktelser for næringsaktørene. Endringene er derfor opplistet kort her, og fremgår av vedlagte forskriftsutkast.

Kapittel 3:

1. Gjeldende § 3-4 tredje ledd til ny § 3-2. Bestemmelsen angir krav til produksjon av ferdigpakninger.
2. Gjeldende § 3-2 blir til ny § 3-3
3. Gjeldende § 3-5 blir til ny § § 3-1 femte ledd.
4. Gjeldende § 3-6 blir til ny § 3-4

Kapittel 4:

1. Forslag til ny § 4-1 svarer til eksisterende § 4-1, men ordlyden er endret slik at det kommer tydeligere frem at de økonomiske aktørene er ansvarlig for å sørge for at måleredskapene opplistet i § 3-1 tilfredsstiller kravene i kapittel 4 (krav ved salg). I

tillegg foreslås det å oppheve andre setning i gjeldende § 4-1, som allerede fremgår av § 4-5.

2. § 4-2. Mindre justeringer, ingen realitetsendringer.
3. § 4-3 annet ledd foreslås opphevet, fremgår allerede av måleloven § 8.
4. § 4-4. Flyttes til kapittel 4 avsnitt 2, se nærmere omtale nedenfor under punkt 7.2.
5. Gjeldende § 4-5 foreslås flyttet til § 4-4. Første ledd foreslås opphevet, ikke behov for.
6. Gjeldende § 4-5a blir til ny § 4-5.

3.5. Høring

Departementet og Justervesenet ønsker tilbakemelding fra høringsinstansene på om bestemmelsens ordlyd er tydeliggjort i forslaget. I tillegg bes det om innspill på om det finnes andre regelverk som stiller krav under bruk til måleredskaper, som vist til i bestemmelsens første ledd, enn de som er vist til ovenfor. For slike måleredskaper vil den foreslåtte endringen i praksis medføre at det stilles krav ved salg (krav om samsvarsvurdering). Dersom det finnes oversikt over om disse er samsvarsvurdert i henhold til måleinstrumentdirektivet eller NAWID, ønsker Justervesenet tilbakemelding på dette i høringen.

3.6. Økonomiske og administrative konsekvenser

Den foreslåtte endringen av § 3-1, og for øvrig i kapittel 3 og 4, vil gjøre regelverket tydeligere, og sørge for at ordlyden er i samsvar med praksis i EØS-området. Vi kan ikke se at dette vil føre til nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

4. Hjemmel til å stille krav til vann- og varmemålere under bruk

4.1. Gjeldende rett

Det følger av forskrift om målenheter § 3-1 at vann- og varmemålere er underlagt krav "*når de selges eller tilbys for salg*". Det måletekniske regelverket stiller ikke krav under bruk til vann- og varmemålere.

Slik det måletekniske regelverket er utformet i dag, følger det av gjeldende § 3-4 hvilke måleredskaper det stilles krav til under bruk. Dette vedtas av departementet, jf. måleloven § 10 første ledd. Når det er fastsatt hvilke måleredskaper det skal stilles krav til under bruk, kan Justervesenet fastsette de spesifikke kravene under bruk, jf. måleloven § 10 andre ledd.

4.2. Erfaringer med regelverket

De siste årene har Justervesenet mottatt et økende antall henvendelser om vannmålere og varmemålere, særlig fra forbrukere. Dette tyder på økt bevissthet rundt måling av vann og varme ved bruk av slike målere.

Vann- og varmemålere

Justervesenet har gjennomført en utredning av om det bør stilles krav under bruk til vann- og varmemålere i det måletekniske regelverket. Basert på denne utredningen foreslås det at det innføres krav til vann- og varmemålere under bruk. Utredningen og dermed det fullstendige grunnlaget for forslaget kan lese på [Justervesenets nettsider](#).

For at Justervesenet skal kunne fastsette nærmere krav til vann- og varmemålere når de brukes og kunne føre tilsyn med disse kravene, må det fastsettes i forskrift om målenheter og måling at vann- og varmemåler er underlagt krav under bruk. Slik fastsettelse finnes ikke i dag.

Dersom det innføres krav under bruk til vann- og varmemåler, innebærer det at alle vann- og varmemålere som brukes ved økonomisk oppgjør må ha samsvarsvurdering og tilfredsstillende nærmere krav fastsatt av Justervesenet i instrumentspesifikk forskrift. De nærmere kravene skal gjenspeile bl.a. behovet for nøyaktighet i målingene på området.

Det er viktig å understreke at krav under bruk til målere ikke medfører krav om at det *faktisk skal installeres* eller *brukes* slik måler. Det er bare i de tilfellene det allerede brukes måler, at kravene vil gjelde.

4.2.1. Behov for krav under bruk til vannmålere

Vannmålere brukes primært for å måle forbruket av vann som grunnlag for betaling av vann- og avløpsgebyrer til kommunene. Per 9.6.2020 har 170 kommuner fastsatt lokale forskrifter⁴ om gebyr eller avgift for betaling for vannforbruk målt over vannmåler. I 2018 var den totale vannleveransen på det kommunale distribusjonsnettet 703 388 332 m³⁵. Det totale økonomiske oppgjøret mellom kommuner og de som betaler for bruk av vann er dermed stort.

Basert på erfaring om målefeil i måleredskaper generelt, kundeføring og erfaringer fra kalibreringer av vannmålere for norske kommuner, mener Justervesenet det er grunn til å tro at det forekommer en del målefeil i vannmålere. Erfaringen viser at vannmålerne som regel har gjennomgående feil i kundens disfavør, det vil si at de viser for mye og at kunden derfor betaler for mer vann enn vedkommende mottar.⁶

Det måletekniske regelverket skal sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt. Eventuelle feil ved måleresultatet kan føre til potensielt store feil i det økonomiske oppgjøret hos kommunene og lavere tillit til målinger. Justervesenet har mottatt et økende antall henvendelser om vannmålere de siste årene, der særlig forbrukere etterspør om det stilles krav til vannmåleres nøyaktighet under bruk fordi de mistenker feil ved målingen. Det økende antall henvendelser kan tyde på at det ikke er stor tillit til at vannmålere måler riktig.

To store kalibreringsoppdrag utført av Justervesenet de siste årene viste at henholdsvis 12 og 16 prosent av vannmålerne hadde feil. Utvalget ble imidlertid gjort ut fra hvor det var mistanke om feil, og er dermed ikke representativt for alle målere. Erfaring fra tilsyn med vannmålere under bruk andre steder i Europa antyder imidlertid en feilandel på minst 12

⁴ Se søk på lokale forskrifter om vannmålere på lovdata.

⁵ Se Statistisk sentralbyrås statistikk for Kommunalt vann. Tallene er totaler og gjennomsnitt for hele landet.

⁶ Justervesenet har foreløpig stort sett bare kalibrert vingehjulsmålere, og erfaringen bygger derfor på disse. Noen kommuner har gått over til å bruke ultralydmålere. Disse har Justervesenet ikke grunnlag for å vurdere hvorvidt viser for mye eller lite.

prosent. Gjennomsnittlig for alle typer måleredskaper Justervesenet fører tilsyn med, er det feil ved 12 prosent av måleredskapene hvert år.

Statistisk Sentralbyrå fører statistikk over antall husholdninger i Norge, antall personer per private husholdning, antall personer tilknyttet kommunal vannforsyning og andel av husholdningsabonnenter som har installert vannmåler. Ut fra dette kan man beregne antall husholdninger med vannmålere. I 2019 var det 740 792 husholdninger med vannmåler.

Justervesenet har beregnet potensielle økonomiske konsekvenser av feil ved vannmålere i tre norske kommuner av forskjellig størrelse. I den forbindelse ble kommunene bedt om oversikt over hvor mye de har fakturert innbyggerne på bakgrunn av målt forbruk gjennom vannmåleren. På grunnlag av dette beregnet Justervesenet hva de tre kommunene gjennomsnittlig fakturerer hver husholdning per år på bakgrunn av måleresultatet fra vannmåleren.

Dersom alle kommuner i gjennomsnitt fakturerer samme beløp per husholdning som de tre utvalgte kommunene, faktureres det årlig totalt 1 128 284 117 kr for målt forbruk gjennom vannmåleren. Dersom det legges til grunn at 12 prosent av vannmålere har feil og et avvik på 10 prosent, vil den potensielle feilkostnaden for alle kommuner utgjøre 13 539 409 kr årlig.

Det at noen kommuner stiller egne krav til vannmålere i lokale forskrifter, medfører varierende krav og oppfølging. Å samle krav til målinger i det måletekniske regelverket medfører at krav til vannmålerne ved salg og under bruk fremgår av samme regelverk, blir underlagt en nasjonal tilsynsordning og vil på en oversiktlig måte bringe krav til vannmålere i tråd med tolkningen av måleinstrumentdirektivet i EØS.

Det er derfor behov for å fastsette i det måletekniske regelverket at det er krav til vannmålere også under bruk.

4.2.2. Behov for krav under bruk for varmemålere

Varmemålere brukes til å måle kundenes forbruk ved levering av varmt eller kaldt vann fra et sentralt anlegg til en bo- eller næringsenhet (fjernvarme eller -kjøling). Varmemålerne brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør mellom kunden og fjernvarme- eller fjernkjøleselskapet.

Forbruket av fjernvarme levert til forbrukere var i Norge 5 870 gigawattimer (GWh) i 2019 ⁷, og salgsinntektene 4 677 615 000 kr⁸. Forbruket av fjernkjøling var 192 GWh i 2019 ⁹. Både bruken av fjernvarme og -kjøling samt salgsinntektene har økt de siste årene.¹⁰ Basert på tall fra Norsk Energi har Justervesenet anslått at det er totalt 40 000 varmemålere i bruk i dag. Kostnad fakturert for fjernvarme per år utgjør dermed 116 940 kr for hver varmemåler.

⁷ SSB: <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/fjernvarme>

⁸ SSB: <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/fjernvarme> , se tabell 2.

⁹ SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/10658/tableViewLayout1/>

¹⁰ SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/10658/>

Det er ikke mulig å gi et klart svar på hva feilstatistikken ved vannmålere faktisk er. Feil ved målere kan medføre at kundene betaler for mye eller for lite. Et moderat anslag på feil ved 2 prosent av alle vannmålere og et avvik på 5 prosent, vil medføre at feilkostnaden utgjør 4 677 615 kr totalt for alle forbrukere. Per kunde vil feilkostnaden utgjøre 5 847 kr i året med et avvik på 5 prosent.

I dag utfører private firmaer kontroll med varmemålere på oppdrag fra brukerne. Det er uklart for Justervesenet hvilke krav det kontrolleres opp imot, men etterspørselen etter kontroll kan tyde på at det er varierende eller lite tillit til målingene og dermed behov for å kontrollere målere.

Relativt små målefeil i varmemålere kan føre til relativt store feil i økonomisk oppgjør. På samme måte som for vannmålere er det grunn til å tro at det vil være et økende behov for tillit til varmemålere etter hvert som dette brukes mer og får større betydning for husholdningers økonomi. Det er derfor behov for å fastsette i det måletekniske regelverket at det er krav til varmemålere også under bruk.

Videre er begrepet "varmemåler" ikke dekkende for denne type målere, og bør endres til "varmeenergimålere" for å være mer presis og i tråd med definisjonen i måleinstrumentdirektivet.

4.3. Forslag til å innføre krav under bruk for vann- og varmemålere

Departementet foreslår at Justervesenet kan fastsette nærmere krav til vann- og varmemålere under bruk. Dette innebærer at ny § 3-1 angir vann- og varmemålere i første ledd sammen med andre måleredskap som er underlagt krav ved salg og under bruk.

Forslag til ny ordlyd i § 3-1 første ledd:

- "g) vannmålere som brukes i lokaler til opphold, næringsvirksomhet og lett industri*
- r) varmeenergimålere som brukes i lokaler til opphold, næringsvirksomhet og lett industri"*

Forslaget medfører ikke å stille de konkrete kravene under bruk til vann- og varmemålere i forskrift om målenheter og måling, disse vil utarbeides og sende disse på høring på et senere tidspunkt.

4.4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er først når Justervesenet foreslår de faktiske kravene til vann- og varmemålere at forslaget vil få økonomiske og administrative konsekvenser. Dette vil sendes på høring når det blir aktuelt. Forslaget innebærer dermed på nåværende tidspunkt ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Når Justervesenet på et senere tidspunkt skal sende forslag til krav til vann- og varmemålere på høring, skal det i høringsbrevet redegjøres for økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene, jf. utredningsinstruksen. Justervesenet skal blant annet vurdere konsekvenser for enkeltpersoner, privat og offentlig næringsvirksomhet, statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning og andre berørte.

5. Krav om internkontroll for servicefirma

5.1. Gjeldende rett

Måleloven § 18 lyder som følger:

"Reparatør, installatør, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper som er underlagt krav fastsatt i eller i medhold av denne lov, må ha tilstrekkelig kompetanse for de oppgavene de utfører. Kompetansen må kunne dokumenteres på forespørsel fra Justervesenet. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak presisere nærmere hva som er tilstrekkelig kompetanse. Departementet kan i forskrift stille krav til godkjenningsordninger når dette anses nødvendig for å sikre tilstrekkelig kompetanse hos disse aktørene".

I det videre omtales aktørene omtalt i § 18 som "servicefirma".

5.2. Erfaringer med regelverket

Justervesenet legger til grunn at for å sikre tilstrekkelig kompetanse, må bedriften ha systemer som sikrer dette. Kompetansen må forstås bredere enn medarbeidernes individuelle kunnskap, og må tolkes som virksomhetens evne til, på vegne av brukerne, å reparere måleredskaper slik at de oppfyller kravene.

Det er bruker som til enhver tid har ansvaret for at måleredskapene som brukes tilfredsstillende fastsatte krav. Dersom det under tilsyn utført av Justervesenet avdekkes feil ved måleredskapene, er det ofte eksterne servicefirmaer som retter måleredskapene. Justervesenets erfaring er at bruker setter stor lit til at servicefirmaet retter måleredskapet i tråd med det måletekniske regelverket.

Justervesenet ser imidlertid at det i en del tilfeller fortsatt er feil ved måleredskapet etter at servicefirma har utført reparasjon. Dette kan tyde på at servicefirmaene ikke har tilstrekkelig kompetanse for oppgavene de utfører. Dette bekreftes også av andre myndigheter og resulterer i et ønske om at Justervesenet skal gjennomføre tilsyn etter at reparasjon er gjennomført. Dette vil imidlertid være i strid med prinsippet om at det er brukers ansvar til enhver tid å overholde regelverket. I tillegg vil en slik kontrollvirksomhet være svært ressurskrevende og dermed kostbart for bruker.

Det er derfor mer hensiktsmessig å iverksette tiltak som bidrar til at servicefirma har tilstrekkelig kompetanse til å utføre reparasjon av måleredskap korrekt. Hensiktsmessig tilsyn med servicefirmaenes internkontroll vil etter Justervesenets erfaring være et tiltak som kan bidra til dette.

5.3. Forslag til krav om internkontroll

Justervesenet har hjemmel til å føre tilsyn med servicefirma jf. måleloven § 20, men har ikke hjemmel til å pålegge slike firma å ha internkontroll. I gjeldende regelverk er det bare *bruker* som kan pålegges å ha slik internkontroll, jf. forskrift om målenheter og måling § 5-4. Det er derfor behov for å fastsette hjemmel for Justervesenet til å kreve at servicefirma har internkontroll som sikrer kravet om kompetanse.

Forslag til ny § 5-4 andre ledd:

"Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak pålegge reparatør, installatør, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper som er underlagt krav fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normalt § 18 krav til internkontroll når forholdene ligger til rette hos denne."

5.4. Gebyr for tilsyn med servicefirma

Justervesenets tilsynsvirksomhet er finansiert av tilsynsobjektene, og tilsyn med servicefirmaenes internkontroll bør derfor finansieres av gebyrer eller avgifter til servicefirmaene. Det finnes ingen hjemmel i regelverket i dag til å ilegge servicefirmaer gebyrer eller avgifter, og det er derfor behov for å innføre dette.

Det er behov for å fastsette at servicefirma som blir gjenstand for krav om internkontroll skal betale gebyr for tilsyn med internkontrollsystemet, jf. måleloven § 31

"§ 6-5 a. Gebyr for tilsyn med reparatør, installatør osv.

For tilsyn med reparatør, installatør, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper som er underlagt krav fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normalt § 18, skal denne betale gebyr til Justervesenet som fastsatt i § 6-5."

5.5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Krav til internkontroll for servicefirma vil medføre at aktørene må ha dokumenterte rutiner for sin kompetanse, system for avvikshåndtering og lignende. Bestemmelsen oppstiller ingen begrensninger for hvilke aktører som kan pålegges å ha internkontroll. I praksis anser imidlertid Justervesenet det som mest hensiktsmessig først å pålegge aktører av en viss størrelse å ha internkontroll, ettersom dette er aktører som mest sannsynlig allerede vil ha internkontrollsystemer på plass for å overholde andre regelverk. Kostnadene for disse aktørene vil dermed i hovedsak være å tilpasse eksisterende system, for å sikre at kravene er oppfylt. Etter Justervesenets erfaring finnes det i dag ca. 40 serviceverksteder totalt i Norge. Justervesenet anslår at ca. 25 % av dagens servicefirmaer på området vil være aktuelle å pålegge internkontroll i første omgang, totalt ca. 10 aktører.

Kostnadene for å få tilpasset internkontrollsystemet vil være ressursbruk for å lage rutiner for å peke ut ansvarlige, og vurdere fremgangsmåte og sluttkontroll. Justervesenet estimerer at dette vil kreve ca. 75 timer per aktør å få på plass. Dette beløpet er å anse som en engangskostnad for servicefirmaene. Dersom det legges til grunn en timekostnad på 600 kr, vil denne kostnaden utgjøre 45 000 kr per aktør og 450 000 kr totalt for de 10 ovennevnte aktørene.

Servicefirmaene vil ha kostnader knyttet til tidsbruk under selve tilsynet. Justervesenet legger til grunn at tilsynet kan gjennomføres over telefon. I tillegg til selve tilsynet vil aktørene det føres tilsyn med, trolig måtte bruke noe tid på å oversende dokumentasjon etterspurt av Justervesenet. Et rimelig anslag på tidsbruk for det enkelte firma, vil være 10 timer per tilsyn.

Kostnaden knyttet til tilsyn vil dermed utgjøre om lag 6 000 kr årlig for hvert firma, og 60 000 kr for de 10 firmaene det er aktuelt å pålegge internkontroll i første omgang.

Justervesenet antar at tilsyn av servicefirmaers kompetanse kan gjennomføres som dokumenttilsyn. Det betyr at aktøren på forespørsel sender nødvendig dokumentasjon til Justervesenet på at bedriften har rutiner for å sikre at de har kompetanse til å utføre service, vedlikehold osv. Det antas at hvert tilsyn vil ta ca. 20 timer, og dermed koste ca. 40 000 kr. Tilsyn vil gjennomføres basert på en risikovurdering, men det antas at det sannsynligvis vil utføres tilsyn annethvert år, det vil si at det hvert år vil gjennomføres ca. 5 tilsyn. Dette omfatter både serviceverksteder der det vurderes om det bør ilegges internkontroll, og tilsyn med de aktørene der det er pålagt internkontroll. Dette vil totalt medføre kostnader på ca. 200 000 kr per år, som dekkes av gebyr fra serviceverkstedene.

Departementet har ikke tallfestet nyttevirkningene av forslaget. Riktige målinger er av vesentlig betydning for å oppnå tillit hos brukerne og bidrar til verdiskaping. For å sikre denne tilliten og ivareta målelovens formål, er det viktig at servicefirmaer har tilstrekkelig kompetanse, jf. måleloven § 1 og § 18.

I lys av omtalen i kap. 5.2, anser departementet at det er et behov for å fastsette hjemmel for Justervesenet til å kreve at servicefirma har internkontroll som sikrer kravet om kompetanse. Tilsyn med internkontroll gir i mange tilfeller større nytte for lavere kostnader enn andre tilsynsformer, siden denne tilsynsformen som regel ikke krever oppmøte eller bruk av dyrt utstyr. Vi viser til kap. 5.2 for nærmere omtale av hvorfor internkontroll med servicefirma vil være et hensiktsmessig og kostnadseffektivt tiltak. Nyten ved forslaget tilfaller samfunnet gjennom å ivareta målelovens formål om å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt, samt å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Departementet vurderer at de totale nyttevirkningene av å gi Justervesenet hjemmel til å pålegge servicefirmaer internkontroll, er større enn kostnadene beskrevet i notatet.

6. Justering av gebyr for tilsyn med tungveker

6.1. Bakgrunn

Justervesenet fører tilsyn med vekter som har kapasitet til å veie over 5 000 kg (tungveker). I dag finansieres tilsynet med tungveker ved et oppmøtegebyr og timegebyr på henholdsvis 19 150 kr og 2 350 kr, jf. forskrift om målenheter og måling § 6-4. Det samme gebyret betales dersom Justervesenet utfører "kontroll på anmodning", se § 6-7.

Loddene som Justervesenet bruker ved måleteknisk kontroll av tungveker er svært tunge. Justervesenet har tidligere leid inn eksterne firma for å transportere loddene når kontroll skal utføres. Dagens oppmøtegebyr for tilsyn med tungveker skal dekke bl.a. kostnader ved leid transport av lodd. Dette er bakgrunnen for det høye oppmøtegebyret. Dagens timepris skal dekke bl.a. kostnader ved å ha kontrollør tilstede ved tilsynet, reisekostnader og kostnader ved utstyr som brukes ved tilsynet (ikke transport av utstyr).

For å få ned kostnadene og effektivisere tilsynet med tungveker, har Justervesenet anskaffet et vogntog med nødvendig loddutstyr innebygget. Vogntoget skal tas i bruk med tilsyn av tungveker høsten 2020. Dette vil gi Justervesenet større fleksibilitet med tanke på hvor, når og hvordan tilsyn med tungveker kan utføres. Hvert tilsyn vil også kunne ta kortere tid.

Behov for leid transport av lodd vil bortfalle når vogntoget brukes. Det er derfor behov for å senke størrelsen på oppmøtegebyret.

Dagens timegebyr skal dekke kostnader ved ha kontrollør tilstede under tilsynet, samt kostnader ved utstyr som brukes under tilsynet. Dagens timepris dekker imidlertid ikke alle kostnadene Justervesenet har ved at kontrollør er til stede ved tilsynet. Videre vil utstyrskostnadene bli noe høyere ved bruk av vogntog enn der utstyret kun består av lodd. Det er derfor behov for å øke timegebyret.

6.2. Forslag til ny bestemmelse

Ny § 6 – 4 skal lyde:

§ 6-4. Gebyrer for tilsyn

Den som bruker veker med kapasitet over 5 000 kg (tungveker), skal betale følgende gebyr:

- a) *kr 12 800 per oppmøte på brukerstedet*
- b) *kr 3 600 per time Justervesenet bruker på tilsynet der det er behov for vogntog for transport av lodd, og*
- c) *timeprisen som følger av § 6-1 andre punktum per time Justervesenet bruker på tilsynet dersom det ikke er behov for vogntog for transport av lodd*

Den som bruker måleredskap og utfører målinger som angitt i tabellen skal betale følgende gebyr per oppmøte på brukerstedet og gebyr per time Justervesenet bruker på tilsynet:

Tabell 12. Gebyrsatser

Måleredskap/målinger	Kapasitet	Gebyr per oppmøte i kr	Timegebyr i kr
<i>Mellomstore veker</i>	<i>Fra 500 kg til 5 000 kg</i>	<i>9 760</i>	<i>2 430</i>
<i>Store målesystemer for kontinuerlig og dynamisk måling av andre væsker enn vann</i>	<i>Over 400 l/min</i>	<i>5 710</i>	<i>2 640</i>
<i>Andre måleredskaper og målinger, og tilsyn som ikke medfører transport og bruk av spesielt måleutstyr</i>		<i>5 240</i>	<i>2 430</i>

Siden tabellen ovenfor flyttes, er det samtidig behov for å endre henvisningen avslutningsvis i § 6-7. Det er samtidig foreslått noen språklige endringer i forskriftsteksten for å tydeliggjøre bestemmelsen.

Ny § 6-7 skal lyde:

"Dersom Justervesenet mottar melding etter § 5-5 annet og fjerde ledd for tungveker eller store målesystem for kontinuerlig og dynamisk måling av andre væsker enn vann, skal

bruker betale gebyr når bruker eller den som har utført reparasjonen, vedlikeholdet eller annet arbeid på måleredskapet, ikke har nødvendig utstyr for å kontrollere at måleredskapet tilfredsstillende kravene til måleredskapet. Gebyret skal betales per oppmøte på brukerstedet og per time Justervesenet bruker på tilsynet, som angitt i § 6-4."

6.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Når oppmøtegebyret for tilsyn med tungvekter senkes, vil dette føre til lavere kostnader for alle brukere med tungvekter som det føres tilsyn med. Økningen i timegebyret der det er behov for vogntog for transport av lodd vil derimot føre til noe økte kostnader for bruker, avhengig av hvor lenge tilsynet varer. Justervesenet vil som regel bruke kortere tid ved tilsyn av en tungvekt der vekten tilfredsstillende kravene. Kostnaden for tilsynet er dermed noe brukeren i stor grad kan påvirke, ved å sørge for at vekten til enhver tid tilfredsstillende kravene.

Ved å innføre timegebyr der det ikke er behov for vogntog for transport av lodd, vil timeprisen bli noe lavere for brukeren.

Samlet sett innebærer forslaget samme kostnadsdekning som i dag. Dette er en justering som innebærer noe lavere gebyrbelastning for brukerne totalt sett, og en fastsetting av gebyrsatser som vil fremstå som mer rettferdig for brukerne.

Justeringen av ordlyden i § 6-7 vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser, siden endringene er av språklig og forskriftsteknisk art.

7. Diverse endringer, generell opprydning

7.1. § 4-9 sjette ledd: Krav til merking ved samsvarsvurdering etter EØS-avtalen

§ 4-9 fastsetter krav til merking ved samsvarsvurdering etter måleinstrumentdirektivet og NAWID. Sjette ledd lyder:

"CE-merkingen og den supplerende metrologiske merkingen skal påføres måleredskapet eller måleredskapets merkeskilt, og være synlig, uutslettelig og varig. Dersom det ikke er mulig eller ønskelig på grunn av måleredskapets art å påføre CE-merking og supplerende metrologisk merking, skal merkingene påføres på eventuell emballasje og i følgedokumenter. Det berørte tekniske kontrollorgans identifikasjonsnummer skal være uutslettelig eller selvdrestruerende ved fjerning. Forrige setning gjelder ikke for ikke-automatiske vekter."

Bestemmelsen er basert på måleinstrumentdirektivet artikkel 22 og NAWID artikkel 16 og 17. Dagens § 4-9 sjette ledd siste setning er feil plassert, og foreslås flyttet. Unntaket for ikke-automatiske vekter gjelder ikke for det tekniske kontrollorgans identifikasjonsnummer.

Forslag til ny § 4-9 sjette ledd:

"CE-merkingen og den supplerende metrologiske merkingen skal påføres måleredskapet eller måleredskapets merkeskilt, og være synlig, uutslettelig og varig. Dersom det ikke er mulig eller ønskelig på grunn av måleredskapets art å påføre CE-merking og supplerende metrologisk merking, skal merkingene påføres på eventuell emballasje og i følgedokumenter."

Dette gjelder likevel ikke for ikke-automatiske vekter. Det berørte tekniske kontrollorgans identifikasjonsnummer skal være uutslettelig eller selvdestruerende ved fjerning."

Den foreslåtte endringen av § 4-9 sjette ledd er å rette en feil, og det er ikke ment å innføre nye forpliktelser eller krav. Forslaget har derfor ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.2. Ny § 4-9 a. Samsvarsmerking

Gjeldende § 4-4 fastsetter krav til samsvarsmerking (CE-merket). Bestemmelsen er i gjeldende forskrift plassert i kapittel 4 avsnitt 1 som gjelder både måleredskaper som er harmonisert og ikke-harmonisert (nasjonale krav). CE-merket skal imidlertid bare påføres måleredskaper som er harmonisert i EU, slik som måleinstrumentdirektivet eller NAWID. Det foreslås derfor å flytte bestemmelsen til avsnitt 2, som omhandler krav til samsvarsvurdering etter EØS-avtalen, og bestemmelsen blir ny § 4-9a. Dette forslaget har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.3. § 4-14 niende ledd. Produsentens forpliktelser

§ 4-14 fastsetter krav til produsenter av måleredskaper som er harmonisert i måleinstrumentdirektivet og NAWID. I niende ledd fremgår det at

"Ved forespørsel fra en relevant nasjonal myndighet, skal produsenten samarbeide med denne om ethvert tiltak som treffes for å redusere risiko fra de måleredskaper som produsenten har gjort tilgjengelig på markedet første gang".

Bestemmelsen er basert på måleinstrumentdirektivet artikkel 8 nr. 9 og NAWID artikkel 6 nr. 9, der det fremgår at *"Manufacturers shall, further to a reasoned request from a competent national authority, provide it with all the information and documentation in paper or electronic form necessary to demonstrate the conformity of the instrument with this Directive, in a language which can be easily understood by that authority. They shall cooperate with that authority, at its request, on any action taken to eliminate the risks posed by instruments which they have placed on the market"*.

Det er bare andre setning som her er implementert i forskrift om målenheter og måling. Selv om Justervesenet allerede har hjemmel til å kreve at produsent legger fram opplysninger som er av betydning for tilsynet i måleloven § 23, mener vi at det er viktig å tydeliggjøre produsentens forpliktelser i § 4-14. På bakgrunn av dette er det behov for å også implementere første setning. Dette er nylig vedtatt også for autorisert representant, se § 4-15 andre ledd bokstav b¹¹.

Forslag til ny § 4-14 niende ledd:

"Ved forespørsel fra en relevant nasjonal myndighet, skal produsenten
a) skaffe all informasjon og dokumentasjon som er nødvendig for å dokumentere at måleredskapet er i samsvar med kravene ved salg fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normaltid, på et språk som lett kan forstås av myndigheten

¹¹ Kunngjort 28.8.2020.

b) samarbeide med myndigheten om ethvert tiltak som treffes for å redusere risiko fra de måleredskaper som produsenten har gjort tilgjengelig på markedet første gang."

Dette forslaget er en tydeliggjøring av en eksisterende forpliktelse, og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.4. § 5-5 andre ledd. Plikt til aktsomhet, retting og melding

Det følger av gjeldende forskrift om målenheter og måling § 5-5 andre ledd at

"Er plomberingen brutt eller måleredskapets vesentlige måletekniske egenskaper påvirket, kan måleredskapet ikke brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3 før brukeren har meldt fra til Justervesenet."

Videre følger det av § 5-1 at brukeren er ansvarlig for at et måleredskap oppfyller kravene i *"forskriften, samsvarserklæringen, instrumentspesifikk forskrift og andre krav.."* gitt i og med hjemmel i måleloven. Samsvarserklæringen er et dokument der produsenten eller dennes autoriserte representant erklærer at måleredskapet oppfyller kravene fastsatt i eller i medhold av måleloven, og påtar seg ansvaret for at måleredskapet oppfyller disse kravene når det første gang gjøres tilgjengelig på EØS-markedet¹². I samsvarserklæringen erklærer produsenten dermed at måleredskapet er i tråd med sertifikatet/sertifikatene som utarbeides når den enkelte samsvarsmodul er gjennomført. I sertifikatet vises det blant annet til hvordan måleredskapet skal være plombert.

På bakgrunn av dette har Justervesenet de siste årene praktisert § 5-5 andre ledd slik at det ikke er tillatt å bruke måleredskaper som omfattes av det måletekniske regelverket før det er sendt melding *om plombebruddet* til Justervesenet, og *måleredskapet er plombert*. Dette fremgår likevel ikke tydelig av § 5-5 andre ledd, og bør klargjøres for å unngå å måtte lese bestemmelsene i sammenheng.

Forslag til ny § 5-5 andre ledd:

"Er plomberingen brutt eller måleredskapets vesentlige måletekniske egenskaper påvirket, kan måleredskapet ikke brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3 før brukeren har meldt fra til Justervesenet om plombebruddet, og måleredskapet er plombert. Brukeren skal kunne dokumentere at meldingen er mottatt av Justervesenet. Etter at Justervesenet har mottatt meldingen, kan Justervesenet gjennomføre en oppfølgingskontroll."

Dette forslaget forskriftsfester Justervesenets praktisering av en eksisterende bestemmelse, og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

¹² Se forskrift om målenheter og måling § 4-11.

7.5. Forskrift om målenheter og måling § 4-2 andre ledd

Forskrift om målenheter og måling § 4-2 annet ledd lyder: *"måleredskaper etter første ledd som allerede er solgt i EØS-området før 30. oktober 2006, skal ved videresalg likevel følge kravene til nasjonal samsvarsvurdering i avsnitt 1 og 5".*

Bestemmelsen regulerer det tilfellet at et måleredskap er solgt med nasjonal samsvarserklæring før måleinstrumentdirektivet trådte i kraft 30. oktober 2006, og måleredskapet selges videre etter at MID trådte i kraft. Forskriftens § 4-2 annet ledd angir da at måleredskapet fortsatt bare skal være underlagt krav til nasjonal samsvarsvurdering, og ikke EØS-samsvarsvurdering. Ordlyden foreslås oppdatert, slik at den bringes i samsvar med øvrig begrepsbruk i forskriften.

Forslag til ny § 4-2 annet ledd:

"Måleredskaper angitt i første ledd som første gang ble gjort tilgjengelige på markedet før 30. oktober 2006, skal tilfredsstillende kravene til nasjonal samsvarsvurdering i avsnitt 1 og 5 hvis disse gjøres tilgjengelig på markedet."

Dette forslaget er en tydeliggjøring av en eksisterende bestemmelse, og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.6. Oppheve § 8-1

Overgangsperioden som reguleres i § 8-1 er utløpt og bestemmelsen er dermed ikke lenger aktuell. For å unngå forvirringer foreslås det å oppheve bestemmelsen. Forslaget vil ikke ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.7. Oppdatering av EØS-henvisningsfelt

EØS-henvisningsfeltet til forskriften må oppdateres, slik at det vises til de rettsaktene som er inntatt i EØS-avtalen, gjeldende og implementert i forskrift om målenheter. Det at EØS-henvisningsfeltet skal oppdateres er formelt sett ikke nødvendig å sende på høring, men vi har funnet det hensiktsmessig av notoritetshensyn å orientere om dette.

Nytt EØS-henvisningsfelt skal lyde:

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg II kapittel IX nr. 24 (direktiv 80/181/EØF endret ved direktiv 85/1/EØF, direktiv 87/355/EØF, direktiv 89/617/EØF, direktiv 1999/103/EF, direktiv 2009/3/EF og direktiv 2019/1258/EU), nr. 27 d (direktiv 2014/31/EU), nr. 27 e (direktiv 2014/32/EU), kapittel XIX nr. 2 (forordning (EU) 1025/2012) og nr. 3 d (beslutning 768/2008/EF).

Oppdateringen av EØS-henvisningsfeltet har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.